

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. החזירה שחרית למקום שיראנה ושכיח דעייל ונפיק ... אינו חייב ליטפל בה החזירה
בצהרים למקום שיראנה דלא שכיח דעייל ... ונגנבה או אבדה חייב באחריותה ... בבעלי
חיים דכיון דנקטי להו ניגרא ברייתא בעי נטירותא יתירתא..... 1
- ב. הכל צריכין דעת בעלים..... 4
- ג. הטוען טענת גנב באבדה משלם תשלומי כפל ... כגון שטוען טענת לסטים מזויין. 5
- ד. לסטים מזויין כיון דמיטמר מאינשי גנב הוא..... 5
- ה. בשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל בכל טענותיו תאמר בשומר שכר שאינו משלם
תשלומי כפל אלא בטוען טענת לסטים מזויין..... 6
- ו. שומר שכר שפטר בו שבורה ומתה חייב בגניבה ואבדה..... 6
- ז. שואל שחייב בשבורה ומתה אינו דין שחייב בגניבה ואבדה..... 7
- ח. השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר הלה הריני משלם ואיני נשבע ואח"כ נמצא הגנב
משלם תשלומי כפל לשוכר..... 8
- ט. שוכר בנושא שכר דמי..... 8
- י. נפלה לגינה ונהנית משלמת מה שנהנית ... בנחבטה ... היה לה שלא תאכל היכא
דאיתזקא היא דמצי א"ל מריה דפירי לא משלמנא היה לה שלא תאכל לאזוקי היא אחריני
דפטירה לשלומי מי אמר..... 9

דף נז.

**א. החזירה שחרית למקום שיראנה ושכיח דעייל ונפיק ...
אינו חייב ליטפל בה החזירה בצהרים למקום שיראנה
דלא שכיח דעייל ... ונגנבה או אבדה חייב באחריותה
... בבעלי חיים דכיון דנקטי להו ניגרא ברייתא בעי
נטירותא יתירתא**

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

המוצא אבידה שנתחייב בהשבתה¹, אם הוא מכיר את בעל האבידה חייב לטפל ולהחזירה לידו², או לרשותו המשתמרת, ומקיים בזה מצות השבה אף על פי שלא הודיעו שהחזיר³.

החזיר האבידה⁴ למקום שאינו משתמר חייב באחריותה שאם נגנבה או נאבדה משם חייב לשלם לכו"ע, שהרי פשע⁵.

¹ שו"ע ונו"כ רסז א

² טור ריש סימן רסז, והוא בכלל מצות השב תשיבם, וכן חיוב ההכרזה, ואינו יכול להניח האבידה ולהמתין עד שיבא בעליו, ומ"מ נראה שלאחר שהודיע לבעלים שהאבידה ברשותו, אינו חייב לטרוח ולהשיבה, ועל בעל האבידה לטרוח ולקבל אבידתו, דלא עדיף מפקדון. פתחי חושן חלק ב פרק ז הערה ב

³ וכתב הסמ"ע סק"א דאע"פ שנגב וגזלן וד' שומרים אף על פי שהניחו ברשות המשתמר, אם לא הודיעו לבעלים ונגנבה או מתה מחמת רעב חייב, אבידה שאני. ולכאורה משמע מדבריו שבאבידה יוצא מצות השבה אף על פי שמתה מחמת רעב, והדבר צ"ע, שלכאורה נראה שאפילו שלא בבהמת אבידה כשרואה שעומדת למות מחמת רעב חייב להאכילה, או עכ"פ להודיע לבעלים, מדין מצות השבת אבידה, וכ"ש בבהמה שכבר נתחייב בהשבתה, ולולי דמיסתפינא אפשר שכוונת רש"י לפרש שאינו דומה השבת אבידה לדיני שומרים, שבשומרים חייב לשלם אם מתה מחמת שלא ידעו הבעלים ולא אכלה, משא"כ באבידה אינו חייב לשלם, וה"ז דומה למי שהתעלם מאבידה ונאבדה שאינו חייב לשלם, אבל בודאי שחייב לדאוג ולהאכילה ממצות השבת אבידה. ומ"מ צ"ע שלפי מה שכתבו הפוסקים במה שאינו חייב לשלם משום שכל זמן שלא באה לידו אינו חייב בפשיעה, אבל בבהמה שבאה לידו והחזירה למקום שתמות מחמת רעב, למה יפטר.

פתחי חושן שם הע' ג

⁴ שו"ע ונו"כ שם

⁵ תניא בתוספתא פרק י דב"ק, האבידה חוזרת לבעלים בכל מקום, והיינו אפילו מחזירה במדבר, ואינו דומה לפקדון שבשהפקיד אצלו בשוב אינו יכול להחזיר לו במדבר, וכתב הש"ך סימן רצג סק"ו הטעם שהרי לא הפקיד אצלו מדעתו, וסיים דהיינו דוקא כשמחזירו ליד הבעלים, הא לאו הכי בעינן מקום המשתמר ברשות בעלים, ע"כ. ונראה כוונתו דלאו דוקא יד בעלים ממש, דפשימא הוא, אלא ידיעת הבעלים, שהרי לא עדיפא מפקדון שבמקום שיכול להחזיר לו יכול להחזיר אפילו בעל כרחו, וכן משמע ביש"ש פ' הגזול בתרא סימן נג שלכל שאר דיני החזרה, אבידה ופקדון שווים.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

החזירה למקום שהבעלים יראה האבידה⁶ אף על פי שאינו משתמר, אם הוא דבר שאינו בעל חי פטור⁷, ובעל חי כיון שהורגלה לצאת צריכה שימור יותר וחייב⁸.

ראה⁹ בהמה שברחה מן הדיר והחזירה למקומה, הרי זה קיים המצוה ואינו צריך דעת בעלים.

חייב לשמור האבידה בדרך השומרים כמו שהתבאר לעיל דף נו; ואין די במה שמניח עם שאר חפצים שלו¹⁰, ויש¹¹ אומרים¹² שיש לו דין שומר שכר שחייב בגניבה ואבידה, ויש אומרים שאינו אלא כשומר חנם.

⁶ בשו"ע כתב (והוא לשון הרמב"ם), החזיר האבידה בשחרית למקום שהבעלים נכנסים ויוצאים שם בשחרית, ופשוט שאינו תלוי בזמן, אלא כל שהחזירה באופן שיראנה הבעלים פטור, שאם יחזירה ערבית במקום שיראנה שחרית, בודאי שחייב באחריות עד זמן הראיה. ומ"מ נראה שאם החזיר למקום שדרכו לראותה ובמקרה לא עבר שם באותו יום, לא קיים המצוה וחייב באחריות, שלא אמרו שיוצא בזה אלא לענין שאינו צריך למסור ליד בעלים ואינו צריך דעתו, אבל המצוה והאחריות אינם נגמרים אלא בראיית הבעלים, ובשו"ת מהרי"ל דיסקין פסקים סימן קצו משמע שלדעת התוס' יוצא ידי השבה אף על פי שיכולה לברוח. פתחי חושן שם הערה ה.

⁷ ומשמע בט"ז שם דדוקא בדיעבד יצא אבל לכתחלה לא.

⁸ וכתב רש"י שהוא פושע, והתוס' כתבו דדוקא באבידה או שנגנבה בענין שעל ידי שהרגילה לצאת גרם לה להאבד, אבל בגניבה סתם פטור, ובנה"מ הוכיח שאף בגניבה חייב משום שהוא תחלתו בפשיעה לענין אבידה, שיתכן שתלך קודם שיראנה, וסופו באונס דגניבה, והגניבה באה מחמת הפשיעה וחייב. ופשוט שאם הודיע שהחזירה פטור. ועי' אולם המשפט

⁹ שו"ע ונו"כ שם

¹⁰ (שו"ע הרב הלכות מציאה סעיף כט ופשוט הוא שלכו"ע עכ"פ שומר חנם הוא, וסיים שבשלו רשאי להניחם במקום שירצה, ואינו רשאי בשל אחרים כי אם במקום משתמר. ועיין סימן שמח סעיף ז).

¹¹ שו"ע ונו"כ רס"ז, ושכרו הוא מה שנהנה שאינו צריך לתת פרוטה לעני בשעה שמטפל באבידה, והיינו פרוטה דרב יוסף, אבל משום שכר המצוה כתב הקצה"ח סימן שו סק"ז שאינו נעשה שומר שכר, משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו.

ובדברי חיים דיני שומרים סימן יט בהג"ה מבין המחבר כתב דלא שייך לומר שבשכר המצוה יהא כש"ש, שכל השומרים מתחייבים משום שהתורה ירדה לסוף דעת בני אדם שבכך מתחייבים, ואם מרויח פרוטה דר"י הרי יש לו שכר, אף על פי שבע"כ הוא חייב בכך, אבל משום שכר מצוה לחוד כשחייב מן הדין לעשות המצוה, לא מסתבר שמתחייב בכך, ובאמרי בינה דיני דיינים סימן ל מתרין בסברא זו קושית היש"ש שבגמרא בלישנא בתרא אמרו הטעם שהוא ש"ש משום דרחמנא חייבה, ולא משום פרוטה דר"י, והרי קיי"ל הלכה כלישנא בתרא, והעלה שבאמת מכח שני הטעמים יחד נעשה ש"ש, עיין שם. כתב בשו"ת מנחת יעקב סימן טו שאפילו אומר המוצא שאינו רוצה ליהנות מפרוטה דר"י, שאף אם יבא עני יתן לו, מ"מ נעשה ש"ש, כיון שראוי לבא לידי הנאה, והביא ראה מההיא דשלחני שנעשה ש"ש משום הנאת שימוש אף על פי שלא השתמש, ואינו יכול לומר שלא היה ברצונו להשתמש בהם, עיין שם, ועי' שו"ת בית שלמה או"ח סימן נז בהג"ה מבין המחבר.

¹² רמ"א שם, משום דפרוטה דר"י לא שכיחא, וכתב הנה"מ סק"ג שלשיטה זו אף על פי שבא עני ולא נתן לו אינו נעשה ש"ש, דכיון שלא קיבלה ע"ד כן ולא נעשה ש"ש מתחלה, אינו נעשה ש"ש משום הנאה הבאה לו ממילא, עיין שם. ובעיקר הפלוגתא הכריעו הסמ"ע והש"ך דהוי ספיקא דדינא ואין מוציאין מיד המוחזק.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ב. הנל צריכין דעת בעלים

הגנב והגזול חייבים באחריות הגניבה והגזילה, ואפילו נאבד באונס חייבים לשלם הדמים¹³, ומיד כשעשה מעשה קנין בחפץ הגניבה מתחייב עליו¹⁴, ואינו נפטר מאחריות עד שיחזיר לרשות בעלים וידע הבעלים שהחזירו כדי שידע שעליו לשמרו¹⁵. ואם החזירו למקום שלא ישמרנו הבעלים חייב באחריות.

וכן המקבל חפץ לשמירה אף משהגיע הזמן שקבעו¹⁶ אין השומר נפטר מאחריות כל זמן שלא החזיר הפקדון לרשות המפקיד, ואם הוא שומר שכר, משכלה הזמן שקבעו, אינו אלא שומר חנם¹⁷. אולם אם הודיע לבעלים על סיום שמירתו יש בכך חילוקי דינים מתי נפטר מאחריות ואכמ"ל¹⁸.

והמפקיד חפץ אצל חברו לזמן קצוב יכול המפקיד לתבוע החזרת הפקדון בכל עת. אבל השומר אינו יכול לחזור בו, ויש אומרים¹⁹ שאין השומר יכול להחזיר הפקדון תוך הזמן, ואפילו החזיר לו בעל כרחו חייב באחריות.

¹³ ע"י ביאור הגר"א סימן שם סק"ב, וצ"ע, וכתב בנה"מ סימן קפב סק"א שחייב האונסין אינו מדין קנין אלא מדין עונש, ע"י במבעד"ח שם.

¹⁴ שו"ע ונו"ב שמח ד

¹⁵ שו"ע ונו"ב שנה א ורמ"א שסו ב

¹⁶ כן משמע בשו"ע רצנ ד) ובמהנ"א (ה' שומרים סימן יט) האריך להוכיח שש"ח לאחר שכלה הזמן אינו שומר כלל (וכ"כ באולם המשפט משום דהוי כאומר לו טול את שלך כשיגיע הזמן), ובד"ג (כלל צו סימן מא) תמה שמדברי הרמ"א (בסימן עד סעיף ג) משמע שעכ"פ צריך שיאמר טול את שלך, ובלא זה נשאר ש"ח.

¹⁷ שו"ע דש ו, שמג ב, וכתב בקצה"ח (סימן שמג) בשם הריטב"א שש"ש נשאר כדינו עד שיאמר לבעלים טול את שלך שאיני רוצה לשמור עוד, כמו באומן שאומר נמרתיו, ותמה בנה"מ (סימן קפו סק"ב) מ"ש משואל לאחר הזמן שכלתה שאלתו אפילו כשלא אמר טול את שלך, וכתב דאפשר דדוקא בשואל ושוכר שמשתמש בו ולאחר הזמן אסור לו להשתמש, וה"ז כאומר טול, משא"כ בש"ש שכל זמן שהוא בידו חייב ליתן לו שכרו הוי ש"ש אפילו כלה הזמן, ע"כ. ולפי"ז אפשר דהיינו כשקבע השכר לפי הזמן אבל בשכר קצוב מנ"ל שחייב להוסיף על שכרו, אלא שמסברא יש לומר שכיון שלא נתרצה לשמור לו אלא בשכר חייב להוסיף על שכרו, ואפשר שבסברא זו פליגי הב"י והריטב"א. ובדברי משפט (סימן רלב סק"ו) כתב עפ"י דברי המהנ"א בשואל שאם היה יכול להודיעו שנגמרה השאלה ולא הודיעו שחייב באונסין (ע"י פרק ט הערה עט), ה"ה ש"ש אם לא ידע הבעלים שנגמרה השמירה בשכר, עדיין חייב בגו"א, עיין שם, וצ"ע.

¹⁸ עיין פתחי חושן חלק ג פרק ז ופרק ט סעיף כה – כח

¹⁹ קצוה"ח רצנ ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ג. הטוען טענת גנב באבירה משלם תשלומי כפל ... כגון

שטוען טענת לסטים מזויין

כל ליסטים מזויין²⁰ אונס הוא²¹, ואפילו אם גם הרועה מזויין.

הטוען טענת גנב באבירה ונשבע ואחר כך באו עדים שהאבירה ברשותו ושקר טען משלם תשלומי כפל שנאמר (שמות כב פסוק ח) על כָּל אֲבִידָה וגו' יִשְׁלַם שְׁנֵים לָרֵעֵהוּ, ו"א²² שהוא כשיטעון שנגנבה בליסטים מזויין שהוא אונס ופטור, אבל אם טען שנגנבה בלא אונס פטור מן הכפל מפני שהוא חייב לשלם על פי טענתו ששומר אבירה כשומר שכר הוא. וי"א²³ ששומר אבירה כשומר חנם הוא, ולפיכך גם בטענת גנב סתם חייב כפל שהרי נפטר הוא בטענה זו.

ד. לסטים מזויין כיון דמיטמר מאינשי גנב הוא

איזה הוא גנב²⁴, זה הלוקח ממון אדם בסתר ואין הבעלים יודעים, כגון הפושט ידו לתוך כיס חבירו ולקח מעותיו ואין הבעלים רואין וכן כל כיוצא בזה, אבל אם לקח בגלוי ובפרהסיא בחזק יד אין זה גנב אלא גזלן, לפיכך

²⁰ שו"ע ונו"כ שג ג, וכמ"ש בגמרא (ב"מ דף צג ע"ב) שהליסטים מוסר נפשו יותר. ולכאורה מוכח מרש"י (שם) שאינו צריך אפילו לנסות ולהציל, וכן משמע בסעיף ה שבאופן דלא הוי אונס, כגון זאב אחד, דוקא כשלא השתדל להציל חייב, אבל כשהשתדל להציל אין לך אונס גדול מזה, משמע שבאופן דהוי אונס, אפילו לא השתדל להציל פטור, אא"כ יכול להשתדל להציל ע"י רועים אחרים, וצ"ע. ומבואר בגמרא דוקא בליסטים מזויין אמרינן כן, אבל בשאינו מזויין חייב השומר לעמוד כנגדו, דאמרינן אוקי גברא בהדי גברא, וכתב הרשד"ם (חו"מ סימן תל) דדוקא כשבא ליקח הבחמה או החפץ, אבל אם בא להכותו אינו חייב לעמוד כנגדו, וכ"ש כנגדן ידיה כשהספן רצה להכותו, אף על פי שהוא יחיד, כיון שיש עוד ספנים גויים, לא היה חייב לעמוד שם, וכשברח מהספינה הוי אונס גמור, עיין שם.

²¹ וכתב בכנה"ג (סימן שג) בשם המבי"ט שלא אמרו ליסטים מזויין אונס הוא, אלא כשלקחו בגלוי אבל אם לקחו דרך גניבה, אף על פי שהוא מזויין מיקרי גניבה, ובנה"מ (סק"ב) כתב שליסטים מזויין לעולם פטור, דרחמנא פטור בפירוש בכלל שבויה. וכתב (שם) הכנה"ג בשם תומת ישרים שכל שיש בידו חרב והנית הרי הוא בכלל ליסטים מזויין.

²² רמב"ם הלכות גניבה פרק ד הלכה ד

²³ רמ"א רסז מז

²⁴ רמב"ם שם פרק א הלכה ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ליסטים מזויין שגנב²⁵, אינו גזלן אלא גנב, אף על פי שהבעלים יודעין בשעה שגנב²⁶.

דף נז:

ה. בשומר חנם שכן משלם תשלומי כפל בכל טענותיו תאמר
בשומר שכר שאינו משלם תשלומי כפל אלא בטוען
טענת ליסטים מזויין

הטוען שגנב הפקדון מביתו²⁷, אם נשבע ואחר כך באו עדים ששקר טען, ושהפקדון היה אצלו הרי זה משלם תשלומי כפל שהרי הוא עצמו הגנב, ואם טבח ומכר אחר שנשבע משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

ו. שומר שכר שפטר בו שבורה ומתה חייב בגניבה ואבידה

כבר התבאר לעיל דף מה: שצריך השומר לשמור הפקדון כדרך שמירתו, ואם שמרו שלא לפי הראוי, אף על פי שהניחו במקום שמניח חפצים שלו, הרי זה פושע²⁸, ואינו יכול לפטור עצמו בטענה שלא ידע דיני השמירה המוטלים עליו²⁹.

²⁵ במ"מ שם כתב דתרי גוויי ליסטים מזויין איכא חד שהיו גוזלין מיד בעלים ואלו אפילו נחבאו דינן כגזלן שאינן מתחבאים בשביל שלא היו לוקחים מיד בעלים אלא כדי שלא ישמור אדם ממנו מהם ולזה נתכוון רבינו ז"ל באמרו אבל אם לקח בגלוי ובפרהסיא ובחזק יד ויש אחר שלא יקח מיד בעלים בחזקה אבל הוא בא לגנוב וכסבור שלא ירגישו בעלים ומזיין עצמו בשביל שאם ירגישו בו הבעלים יראו ממנו ויניחוהו ליטול ובכי האי גוונא הוה אונס לגבי שומר שכר ונחלקו בגמרא אם נקרא גנב או גזלן ודעת רב יוסף שהוא גנב והלכה כמותו. ועיין לח"מ שהיה לראב"ג ולמ"מ גירסא אחרת בדברי רבינו

²⁶ וכתב בכנה"ג (סימן שג) בשם המב"ט שלא אמרו ליסטים מזויין אונס הוא, אלא כשלקחו בגלוי אבל אם לקחו דרך גניבה, אף על פי שהוא מזויין מיקרי גניבה, ובהנהב"י (אות ה) כתב שאע"פ שמדברי הרמב"ם מוכח שליסטים מזויין שגנב מיקרי גנב, אין הדבר מוכרח כ"כ, ולכן אין לחייב השומר, ובנה"מ (סק"ב) כתב שליסטים מזויין לעולם פטור, דרחמנא פטרו בפירוש בכלל שבויה. וכתב (שם) הכנה"ג בשם תומת ישרים שכל שיש בידו חרב וחנית הרי הוא בכלל ליסטים מזויין.

²⁷ רמב"ם הלכות גניבה פרק ד הלכה א

²⁸ שו"ע ונו"כ רצא יד, וסיים, בשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל אחרים

²⁹ כ"כ בשו"ת הר"א ששון (סימן קיב) דכל לא ידענא פשיעותא הוא, וכן משמע בפת"ש (סימן רלב סוף סק"א), עיין שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

שומר שכר כלומר כל מי שמקבל תשלום או טובת הנאה עבור שמירתו, חייב בשמירה מעולה, כגון דלת שיכולה לעמוד ברוח שאינה מצויה³⁰, אבל שומר חנם די לו בשמירה פחותה מזו, כגון דלת שיכולה לעמוד ברוח מצויה. נפסד הפקדון בפשיעת השומר³¹, בין שומר חנם ובין שומר שכר והשוכר, חייב לשלם, נגנב או נאבד שלא בפשיעה, שומר חנם פטור ושומר שכר והשוכר חייב³², ובאונסין אף שומר שכר פטור.

פשע ולא³³ שמר הבהמה כראוי ויצאה לאגם ומתה שם כדרכה, שהוא אונס, אף על פי שפשע מתחלה, כיון שאין האונס בא מחמת הפשיעה פטור³⁴.

שומר שכר שלא שמר כראוי ויצאה לאגם ונגנבה אפילו על ידי לסטים מזוין חייב³⁵, נגנבה מהאגם ומתה כדרכה אצל הגנב, אף שומר חנם חייב³⁶.

סיגף השומר את הבהמה³⁷, כגון שהרעיבה, או שהעמידה במקום קור או חום, הרי זה פושע, ואפילו מתה כדרכה לאחר זמן, כל שאפשר לתלות שמחמת הסיגוף מתה חייב.

ז. שואל שחייב בשבורה ומתה אינו דין שחייב בגניבה ואבירה

³⁰ שו"ע ונו"כ שצו א ח ואף על פי ששם נאמר לענין יצאה והזיקה, מדברי רעק"א (בסימן שג) משמע שגם לענין עצם חיוב השמירה הדין כן, ששומר שכר חייב להתעסק בשמירה וגם יש לו להעלות על הדעת ולחשוש שמא יגיע לידי הפסד יותר משומר חנם. ועיי' פתחי חושן חלק ג פרק ב הערה ה

³¹ שו"ע ונו"כ רצא א, שג ב ג

³² שו"ע ונו"כ שג שם

³³ שו"ע ונו"כ רצא ט

³⁴ כיון שמתה כדרכה הרי זה אונס שלא מחמת הפשיעה, דמלאך המות מה לי הכא מה לי התם.

³⁵ סמ"ע (סימן שג ס"ק טו), ואף על פי שלסטים מזוין אונס הוא, אפשר שאילו לא יצאה לאגם לא היה בא הליסטים, והו"ל תחלתו בפשיעה.

³⁶ שו"ע רצא שם גבי שומר חנם וסימן שג סעיף טו גבי שומר שכר, ואף על פי שלבסוף מתה באונס, כיון שגם אילו לא היתה מתה היתה נשארת ביד הגנב, ועל הגניבה חייב משום שבאה מחמת פשיעתו. וכ"ש בש"ש שבלא"ה חייב בגו"א אפילו מביתו (סמ"ע סימן שג ס"ק טו).

³⁷ שו"ע ונו"כ שג יב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

השואל³⁸, הוא ששואל מחבירו בהמה או כלי כדי להשתמש בו להנאתו ללא תשלום שכר, ולהחזירו בעינו, והוא חייב בשמירת החפץ אפילו באונסין, וכל שכן בפשיעה ובגניבה ואבידה³⁹, אבל לא במתה מחמת מלאכה.

לפיכך השואל⁴⁰ מחבירו בהמה או מטלטלים ונאנסו בידו, כגון שמת או נשבר או נשבה, חייב. ואין צריך לומר שחייב בגניבה ואבידה. אבל כל קלקול שאירע בה מחמת מלאכה ששאלה בשבילה, לא מבעיא אם הוכחשה מחמת מלאכה שהוא פטור, אלא אפילו מתה מחמת מלאכה, פטור

ח. השוכר פרה מחבירו ונגנבה ואמר הלה הריני משלם ואיני נשבע ואח"כ נמצא הגנב משלם תשלומי כפל לשוכר

המפקיד אצל חבירו בהמה⁴¹ או כלים ונגנבו או אבדו, אמר הריני משלם ואיני נשבע, ונמצא הגנב משלם תשלומי כפל טבח או מכר משלם תשלומי ארבעה וחמשה, למי משלם למי שהיה הפקדון אצלו שהרי אמר אשלם.

וכן השוכר פרה מחבירו ונגנבה, ואמר הריני משלם ואיני נשבע, ואח"כ הוכר הגנב, משלם תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה לשוכר, שאילו רצה השוכר היה נשבע שנגנבה באונס, ונפטר.

ט. שוכר כנושא שכר דמי

³⁸ שו"ע ונו"כ שם א

³⁹ הוצרך לומר חייב שואל בגניבה ואבידה מק"ו דשומר שכר, אבל לא נלמוד מדחייב רחמנא לשואל בשבורה ומתה, דהוה אמינא דוקא שבורה ומתה דאי אפשר לבעלים להחזירה ולהביאה, משא"כ בגניבה ואבידה דהוה אמינא דהבעלים יטרחו להדר אחר הגנב ולהדרה לרשות, קמ"ל. ומשו"ה הוצרכו הטור (סעיף א') והמחבר לכתוב, ואין צריך לומר, ולא סמכו אפשיטותו דכ"ש הוא מחיוב אונסין. סמ"ע שם ב

⁴⁰ שו"ע ונו"כ שם

⁴¹ רמב"ם הלכות שאלה ופקדון פרק ח הלכה א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

התבאר לעיל דף מה: שהשוכר, והוא המשלם שכר עבור השימוש בחפץ⁴², או כל שנהנה בעל החפץ מן השואל⁴³, חייב גם בשמירת החפץ, אלא שדינו כשומר שכר, ופטור גם כן במתה מחמת מלאכה. אולם השוכר לאחר זמן השכירות, דינו כשומר חנם⁴⁴.

י. נפלה לגינה ונהנית משלמת מה שנהנית ... בנחבטה ...

היה לה שלא תאכל הינא דאיתזקא היא דמצי א"ל מריה

דפירי לא משלמנא היה לה שלא תאכל לאזוקי היא

אחריני דפטירה לשלומי מי אמר

כבר התבאר לעיל דף נה: שבהמה שנפלה לגינה באונס⁴⁵, כגון שהוחלקה (ונחלקו הפוסקים כשדחפה חברתה אם מיקרי אונס⁴⁶), ונפלה על פירות והזיקתם, פטור מדין שן⁴⁷, ואפילו נשארה שם ואכלה מפירות הגינה, ואפילו שלא במקום נפילתה, אף על פי שבאכילה אינה אנוסה, כיון שהנפילה לגינה

⁴² שו"ע ונו"כ שז"א, שהחייב בפשיעה ובגניבה ואבידה ופטור מאונסין, וכתב הסמ"ע (שם סק"א) דאע"פ שמשלם שכר השימוש, במה שנהנה מן החפץ נעשה ש"ש, אלא שמכיון שאין כל הנאה שלו כבשואל, פטור מאונסין. ⁴³ בקצה"ח (סימן שמ סק"ה), כתב שאפילו בשכר פחות משהו פרוטה דינו כשוכר דסוף סוף אין כל הנאה שלו, ובמנחת פתים מפקפק בזה, דאפשר דפחות מש"פ לאו הנאה היא כלל, ועוד שבכל שואל אין כל הנאה שלו ממש, שהרי חייב במזונותיה, אלא דלא בעינן כל הנאה כי אם רוב הנאה, וכמ"ש בגמרא, ובפחות מש"פ אכתי רוב הנאה של שואל, עיין שם, ובמנחת מדייק גם מדברי הש"ך שסובר שבפחות מש"פ עדיין שואל הוא, ועדיין צ"ע וכי בעוד חצי פרוטה חדל מלהיות רוב. ועי' פרק ט (הערה נט), ועי' שו"ת מהר"י אסאד (ח"ג סימן קצא).

⁴⁴ עי' מחנ"א (ה' שומרים סימן כג) שדן בשוכר שידע הבעלים שגמר המלאכה, אם נפטר מחיובי שוכר, או צריך שיאמר לו השוכר גמרת, דומיא דאומן

⁴⁵ שו"ע ונו"כ שצד א

⁴⁶ דעת המחבר שם דמיקרי פשיעה, והוא דעת הר"ף והרמב"ם, שהיה לו להעבירם אחת אחת שלא ידחפו זו לזו, וחייב מדין שן ורגל, והרמ"א הביא יש אומרים דהוי אונס, והוא דעת הר"י והרא"ש והרמ"ה, וכתב הסמ"ע דאע"ג דלגבי שומרים קי"ל בסימן שג סעיף יא שש"ש חייב בזה, שאני התם דהוי כעין גניבה ואבידה, ובנזקי שן ורגל סגי בשמירה פחותה, ובש"מ בשם הרשב"א וכן המאירי הקשו לדעת הרמב"ם דקרי ליה פשיעה, א"כ אמאי ש"ח פטור, ותירצו דלגבי בעלים הוי פשיעה אבל לא לגבי שומר, וגם לדבריהם צריך לומר דמ"מ הוי כעין גוף, מדמחייב ש"ש בזה. בשו"ת אגרות משה חו"מ סימן סט כתב שאם מסר בהמותיו לרועה והעבירם על הגשר ודחפה אחת לחברתה ונפלה לגינה של הבעלים והזיקה, מסתבר שחייב, דרק לענין שמירת הבהמות שלא יוזקו נתרצה הבעלים בדרך ב"א, אבל לא לענין נזקין שדינו כשאר אדם, ולא אמרינן דהוי כשמירה פחותה, שהרי לסברת הנ"י הוא בעצם פשיעה, אלא ששומר פטור בכה"ג, ולגבי קרקע שלו לא נתרצה. ⁴⁷ ואף על פי שהוא נזק שן שנהנית במה שנפלה על הפירות ולא נחבטה, כיון שמתוך אונס הזיקה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

היתה באונס. ואף על פי שידע הבעלים שנמצאת שם ולא הוציאה, פטור מדין שן⁴⁸, ומכל מקום חייב לשלם מה שנהנית באכילתה, וכן מה שנהנית במה שנפלה על הפירות ומתוך כך⁴⁹ לא נחבטה⁵⁰. אבל אם ירדה כדרכה ואכלה, משלם מה שהזיקה.

⁴⁸ וכתב הסמ"ע הטעם שמזל רע של בעל השדה הוא, והוא מדברי הראשונים שכתבו שמן השמים קנסוהו, ובש"מ כתב עוד בשם הראב"ד שאין מחייבין אותו לירד אחריה, והמאירי כתב שאין אומרים היה לו להוציאה, שמ"מ ירא מלהכנס לגינתם של אחרים, ונראה דלא פליגי, שאף בלא סיבה של יראה אין לחייבו על שלא הוציאה. ומ"מ נראה שאם יודע שאוכלת פירות הגינה מוטל עליו להוציאה, דלא גרע משאר כל אדם שרואה בהמה אוכלת פירות שדהו שמצווה מדין השבת אבידה להוציאה או להודיע לבעלים, אלא שאין חיוב תשלומין כשלא השיב אבידה. פתחי חושן שם הערה קה

⁴⁹ כתב בשו"ע, ומה הנאה יש לה בחבטה, שהרי מצאה מקום רך ולא נתרסקו איבריה, ודייק הש"ך שאם לא ניצלה מריסוק איברים אלא מצער בעלמא פטור, ומצדד הש"ך לומר שמ"מ חייב לשלם מה שהיה נותן שתהא בהמתו ניצלת מספק, אלא שכתב שמשמעות התוס' והרא"ש אינם מורים כן, אבל בש"מ בשם הר' יהונתן וכן במאירי משמע כדברי הש"ך, והיש"ש כתב שאם ברור שלולא הפירות היתה ניוזקית, ודאי שמשלם מה שנהנית שלא הוזקה עד כדי הנזק שגרמה בנפילתה, ואם לא ברור שהיתה ניוזקית, מ"מ משלם מה שהיה נותן על הספק להציל בהמתו מספק נזק, ושמין זאת עפ"י מקום הנפילה וגובהה, אבל אם לפי השומא לא היתה ניוזקת אלא מצטערת, ודאי שאינו משלם הצער, עיין שם.

⁵⁰ ובגמ' להלן מבואר דלא מיקרי מבריה ארי מנכסי חבירו דקיי"ל שפטור מלשלם למבריה, דמבריה ארי עושה מדעתו ואין לו הפסד, משא"כ הכא לא נעשה מדעתו של בעל הגינה, וגם יש לו הפסד.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וכבר התבאר לעיל דף כ. ששן אינו חייב אלא ברשות הניזק ולא ברה"ר⁵¹ ומ"מ חייב⁵² לשלם⁵³ מה שנהנית באכילתה⁵⁴. יש אומרים⁵⁵ דהיינו ששמן מה שאכלה כאילו היה תבן, ויש אומרים⁵⁶ שמשלם כשווי שני שליש מדמי שעורים. ואם אכלה דברים המזיקים לה אינו משלם כלום⁵⁷. וכן בכל מקום שנהנית הבהמה⁵⁸, אף על פי שפטור מדין מזיק, חייב לשלם מה שנהנית.

⁵¹ שו"ע ונו"כ שצא ז

⁵² שו"ע ונו"כ שם ח

⁵³ וכתב בקצה"ח דתשלומי מה שנהנית אינו מדין נזיקין לשלם ממיטב, שאינו אלא כבעל חוב, וגם לא שייך טעם דנעילת דלת, ודינו בזיבורית, וכן הוא בשו"ת הרשב"א ח"ד סי' יג, וכתב שם שאינו משלם מן העליה (היינו מעידית), דכ"ש הוא מחצי נזק, ומ"מ אינו משלם מנופו בלבד אלא כחוב הוא, עיין שם, ועי' אור שמח פ"א מה' נזקי ממון ה"ב שהאריך בזה.

⁵⁴ ולכאורה נראה שאף ברשות המזיק, אף על פי שפטור מדין שן, מ"מ משלם מה שנהנית. ובש"מ בשם הרא"ש ור"פ כתב שאף באכילה משונה שחיובו ח"נ מדין קרן, היינו דוקא כשהחצי נזק הוא יותר ממה שנהנית, אבל אם נהנית יותר מחצי נזק, משלם מה שנהנית, ולפי"ז צריך לומר דמ"ש בשו"ע סעיף ו גבי כלב שהמית חתול בדין דמי הנכילה שברה"ר משלם מה שנהנית שאכילה אינו שנוי וכו', דמשמע אילו היה שנוי היה משלם חצי נזק, איירי ג"כ כשהח"נ הוא יותר ממה שנהנית. פתחי חושן שם פרק ו הערה פב.

⁵⁵ שו"ע שם, וכתב בב"י כיון שהרי"ף והרמב"ם מסופקים הלכה כמי ראוי לומר דנקטינן לקולא כרבה וכדפרש"י דעמיר היינו תבן ואפילו אכלה בשר, ואפילו אכלה יותר ממה שרגילה לאכול באכילה אחת, אינו משלם אלא כשיעור תבן באכילה אחת (כן כתב ביש"ש), שיכול הבעלים לומר לא הייתי מאכילה כי אם תבן, וזהו הנאתו ולא יותר, סמ"ע. וכתב בערוה"ש שאם ידוע שמאכילה תמיד שעורים משלם דמי שעורים כפי שווים.

⁵⁶ רמ"א שם, כדעת הטור ס"ג בשם הראב"ד והרא"ש והרא"ה והריטב"א ונ"י, שפסקו כרבא, והוא דמי שעורים בזול, דאנן סהדי שאף מי שאינו מאכיל לבהמתו שעורים, אם היה מוצא בזול, והיינו שליש פחות משוויים, היה מאכילה. ונראה שאע"פ שאכלה בשר אינו משלם אלא דמי שעורים בזול, שאין דרך להאכיל בשר לבהמתו אפילו בזול, וגם בזה אפשר שאם ידוע שדרכו להאכיל בשר משלם דמי בשר, והיש"ש מפרש שאם רגיל לתת לה שעורים באקראי משלם דמי שעורים בזול, אבל אם אינו רגיל אלא בתבן אינו משלם אלא דמי תבן, עיין שם.

⁵⁷ כיון שלא נהנית, ומדין שן פטור כיון שהוא ברה"ר, סמ"ע, ומשמע שאם אכלה ברשות הניזק דברים המזיקים לה חייב, משום דסוף סוף שן הוא משום שבשעת אכילתה להנאתה נתכוונה, ומה"ט נראה גם מה שאינו חייב מדין קרן ברה"ר, משום דכיון שיש לה הנאה באכילתה אינו בדין קרן, וכתב היש"ש שאם אכלה הרבה ומתוך כך חלתה, אף על פי שלא נהנה, מ"מ משלם מה שנהנית בתחלת אכילתה כשיעור הראוי לה ומה שאכלה אח"כ יותר מדי איהי דאזקה אנפשה. פתחי חושן שם פה.

⁵⁸ כגון נפלה לגינה באונס ולא נחבטה מתוך שנפלה על הפירות.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וכבר התבאר לעיל דף מז: שהמכנים פירות⁵⁹ או כלים לחצר חבירו שלא ברשות, והוחלקה בהם בהמתו של בעל החצר, חייב בעל הפירות בנזקיו, ואם הכנים ברשות, פטור⁶⁰.

אכלה בהמת בעל החצר את הפירות והזוקה מחמת אכילתה, אף על פי שהכנים שלא ברשות פטור⁶¹.

ואם הכנים ברשות ויצא בעל החצר והשאיר את המכנים שם לדעתו, ואכלה בהמת בעל החצר והזוקה, חייב המכנים⁶².

⁵⁹ שו"ע ונו"כ שצנא וחיובו מדין בור (שהחייב ברשות הנזק), כדמוכח בראשונים בסוגיא, וכן אם הזוק בעה"ב עצמו חייב, שהרי בור חייב על נזקי אדם.

⁶⁰ שו"ע שם, וכתב הסמ"ע שאף לדעת המחבר שפסק כהרי"ף ורמב"ם שכל שלא קיבל עליו בפירוש לשמור אינו חייב על הפירות, היינו דוקא כשהזוק הפירות או הכלים, אבל מ"מ מהני נתינת רשות שלא לחייב המכנים כשהזוקן לבעה"ב, דשמירת רכושו ודאי קיבל עליו, ונדחק הסמ"ע במ"ש הרמ"א ויש חולקין, אבל הש"ך כתב שהגהת הרמ"א לא קאי על דין זה אלא על סוף הסעיף לגבי חיוב בעה"ב בנזקי הפירות.

⁶¹ שו"ע ונו"כ שם ב, מפני שהיה לה שלא תאכל, ומשמע בגמרא בין שאכלה יותר מדאי ובין שהיו הפירות עצמם מזיקים לה, ומשמע בנ"י שכאן אפילו בדיני שמים פטור, שהרי לא נתן בפניה שתאכל (ומה דמשמע מדברי הסמ"ע סק"ד שהטעם משום שהיה לבעל החצר לשמור פרתו וכו', צ"ע שהרי איירי בנכנס שלא ברשות, ומשמע אפילו שלא בידעתו).

⁶² שו"ע ונו"כ שם ג, אף על פי שלא קיבל עליו המכנים בפירוש לשמור (וכ"ש כשקיבל לשמור), כיון שידע שבעל החצר יצא משם והשאירו בחצרו, ה"ז בקיבל לשמור, ומסיים בשו"ע (מהגמרא), מעשה באשה שנכנסה בבית שכנתה ללוש ולאפות, והניחיה ונתעלמו כדי שלא יביטו בה בעת לישתה ואפייתה (משום צניעות), ובא עז של בעה"ב ואכל הבצק ומת, וחייבה חכמים לשלם, וכן כל כיוצא בזה, ע"כ, וביאר הסמ"ע שבא לומר שאפי" לא ידע הנכנס שנסתלק בעל החצר, אמרינן דמסתמא נסתלק משום צניעות, והט"ז כתב בשם היש"ש שאם נראה לעיני הדיין שאין בעל החצר מוחזק כ"כ בצניעות, אינו יכול לומר שנסתלק משום כך, עיין שם. ונראה שאם יצא שלא מטעם צניעות צריך שידע הנכנס שיצא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

